

ความขัดแย้งด้านความคิดผ่านตัวละครชาวเลซจีสถาน

ในเรื่องสั้นเรื่อง ระเบ้าแค้น

จิรายุ เพือกน้อย¹ และ ขนิษฐา กองทิพย์ จารุพินทุโสภณ¹

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความขัดแย้งด้านความคิดที่นักเขียนฝรั่งเศส อาร์ตูร์ เดอ โกบิโน (Arthur de Gobineau) หยิบยกมาถ่ายทอดผ่านตัวละคร “อัสซานอฟ” และ “โอมม์-ญะฮาน” ซึ่งเป็นชาวเลซจีสถาน ในเรื่องสั้นเรื่อง “ระเบ้าแค้น” (“La Danseuse de Shamakha”) นี้ อัสซานอฟเป็นตัวแทนของชาวเลซจีที่ยอมรับวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อจากรัสเซียซึ่งเป็นผู้รุกรานเข้ามามีอิทธิพลในเขตคอเคซัส โอมม์-ญะฮานเป็นตัวแทนของชาวเลซจีที่ไม่ยอมทิ้งอิทธิพลความเชื่อแบบเปอร์เซียซึ่งเคยเป็นผู้ปกครองดินแดนแถบนั้นมาก่อน เมื่อตัวละครสองตัวที่มีชุดความคิดที่แตกต่างกันกลับมาพบกัน จึงเกิดความขัดแย้งขึ้น หลังจากได้ศึกษาปัญหาความขัดแย้งทางความคิดของตัวละครในเรื่องสั้นเรื่องนี้แล้ว พบว่าความขัดแย้งนั้นเกิดจากค่านิยมและวัฒนธรรมที่ต่างกันระหว่างชนชาติ ไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์ใดล้วนมีความขัดแย้งด้วยกันทั้งสิ้น รูปแบบของความขัดแย้งดังกล่าวนี้แทบจะไม่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้กาลเวลาจะผ่านมานานนับศตวรรษแล้ว และยิ่งพร้อมจะประทุขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม โกบิโนก็ไม่เชื่อว่าอะไรทางแก้ไขเสียเลยทีเดียว

คำสำคัญ: เรื่องสั้น ความขัดแย้งทางความคิด ชาวเลซจีสถาน โกบิโน

Conflict of ideas through the Lezgin characters from Arthur de Gobineau's “La Danseuse de Shamakha”

Chirayu Phueaknoi¹ and Kanittha Kongtip Jarupintusophon¹

¹Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

This article aims to study the conflict of ideas which Arthur de Gobineau presents through the Lezgin characters, Assanoff and Omm-Djéhâne, in the short story titled “ La danseuse de Shamakha”. In this story Assanoff represents those influenced by Russian colonization in Caucasus while Omm-Djéhâne represents those influenced by Persians, the old ruler. Conflict of ideas happens when two characters confront each other. According to the study of the problem of conflicted ideas through characters of this short story, researcher realize that the origin of conflict comes from different values or cultures. No tribe in this world could run away from the conflict and this problem is still the same even many centuries has passed. However, that does not mean there is no way to end this problem.

Keywords: Short story, Conflicted ideas, Lezgins, Gobineau

1. บทนำ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ บทแปลพร้อมบทวิเคราะห์เรื่องสั้นเรื่อง “ระบำแคน” ซึ่งเป็นเรื่องสั้นเรื่องแรกจากหนังสือรวมเรื่องสั้นชุด *Nouvelles asiatiques* ของ อาร์ตูร์ เดอ โกบีนัว (Arthur de Gobineau) นักเขียน นักคิด นักการเมือง และนักการทูตชาวฝรั่งเศส รวมเรื่องสั้นชุดนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1876 เรื่องราวส่วนใหญ่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากสิ่งที่เขาพบเห็นขณะดำรงตำแหน่งทางการทูตอยู่ที่เปอร์เซีย ระหว่าง ปีค.ศ. 1854 - 1863 โกบีนัวมีหน้าที่ส่งเสริมให้รัฐบาลเปอร์เซียเอาใจออกหากจากอิทธิพลของรัสเซีย เพราะประเทศฝรั่งเศสและประเทศตะวันตกอื่น ๆ กังวลเรื่องผลประโยชน์ที่จะเสียไปหากรัสเซียขยายอาณาเขตเข้าไปในเอเชียได้สำเร็จ

ประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องสั้นเรื่องนี้ก็คือประเด็นความขัดแย้งทางความคิดแบบเปอร์เซียกับความคิดแบบรัสเซียซึ่งเป็นคู่พิพาทอยู่ในขณะนั้น ผู้แต่งได้นำเสนอความขัดแย้งครั้งนี้ผ่านตัวละครชาวเลสซีสถานสองตัวคือ โอมม์-ญะฮาน ตัวละครสาวภายในเรื่อง ซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายเปอร์เซีย และอัชซานอฟ ตัวละครชาย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของฝ่ายรัสเซีย เหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในเรื่องเกิดขึ้นในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 19 อันเป็นช่วงที่จักรวรรดิรัสเซียทำสงครามขยายดินแดนเข้ามาในคอเคซัสซึ่งแต่เดิมเปอร์เซียเป็นผู้ปกครอง ผลของสงครามทำให้รัสเซียได้ดินแดนแถบคอเคซัสไปครอบครอง ทำให้ชาวเลสซีสถานซึ่งเป็นประชากรท้องถิ่นจำต้องอยู่ใต้อำนาจรัสเซีย อันนำมาสู่ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างตัวละครเอกทั้งสองตัวในเรื่องนี้

2. เรื่องย่อ

โอมม์-ญะฮานเป็นเด็กบ้านแตกสาแหรกขาด อันเนื่องมาจากสงครามขยายดินแดนระหว่างรัสเซียและเปอร์เซีย เธอถูกจับเป็นเชลยและขายต่อเป็นทาส ๆ จนได้มาเป็นนางระบำในคณะระบำเจดจรัส ในใจก็หวังว่าสักวันหนึ่งจะพบกับอัชซานอฟ ลูกพี่ลูกน้องที่พลัดพรากกันระหว่างสงคราม ก่อนที่เธอจะถูกขายต่อไปเป็นภรรยาให้กับผู้พันชาวตุรกี วันหนึ่ง เธอและเจ้าของคณะได้รับเชิญให้ไปเต้นระบำที่งานเลี้ยงต้อนรับทหารใหม่ยังบ้านข้าหลวงที่มาประจำอยู่ที่เมืองซามาคา เธอภาวนาขอให้ได้เจอกับญาติหนุ่ม และได้เจอเขาที่นั่นจริงราวปาฏิหาริย์ ขณะทั้งสองเดินร่ำด้วยกัน โอมม์-ญะฮานนัดให้อัชซานอฟมาหาที่บ้าน โดยที่อัชซานอฟไม่รู้เลยว่าเธอคือญาติที่พลัดพรากกันไป เธอมีปากเสียงกับญาติหนุ่มและปรับความเข้าใจกัน อัชซานอฟตกลงจะพาเธอหนีไปด้วยกัน แต่แผนการกลับถูกทำลายเมื่ออัชซานอฟได้ยินโอมม์-ญะฮานมีปากเสียงกับโมเรโน เพื่อนทหารของตน อัชซานอฟล้มเลิกแผนการพาเธอหนี โอมม์-ญะฮานตรอมใจและฆ่าตัวตาย

3. ภูมิหลังของความขัดแย้ง

รัสเซียและเปอร์เซีย ได้ชื่อว่าเป็นมหาอำนาจในโลกยุคโบราณ โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ 17-19 ทั้งสองอาณาจักรได้ทำสงครามแย่งชิงดินแดนกันบ่อยครั้ง โดยเฉพาะในดินแดนแถบทรานส์คอเคซัส ที่ทั้งสองอาณาจักรต่างอ้างสิทธิ์เป็นของตนเอง

ในปี ค.ศ. 1813 รัสเซียรบชนะเปอร์เซียและทั้งสองฝ่ายตกลงทำสนธิสัญญา Gulistan (Treaty of Gulistan) เพื่อยุติการรบระหว่างกันที่ดินแดนทรานส์คอเคซัส ทว่า ฟอช ออลี-ชอห์ เกาะญอร์ (Fath-Ali Shah Qajar) กษัตริย์แห่งอาณาจักรเปอร์เซีย ได้ระดมเงินทุนจากต่างประเทศ ด้วยการสนับสนุนจากอังกฤษ เพื่อนำมาทำสงครามกับรัสเซียต่อเพื่อชิงดินแดนที่สูญเสียไปกลับคืนมา

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1826 กองทัพเปอร์เซียนำกำลังทหาร 35,000 นาย บุกเมืองคาราบัคและทาลิชที่อยู่ใต้ปกครองของรัสเซีย พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่หนึ่งจึงสั่งให้ทหารรัสเซียตอบโต้การรุกราน ทว่าด้วยกำลังที่น้อยกว่า รัสเซียจึงพ่ายแพ้การสู้รบในช่วงแรก

สงครามระหว่างรัสเซียและเปอร์เซียมาถึงจุดเปลี่ยนในปี ค.ศ. 1827 เมื่อรัสเซียส่งตัว อเล็กเซย์ เปโตรวิช เยร์โมลอฟ แม่ทัพมากประสบการณ์ผู้เคยผ่านสงครามโนโปลีเยนมาป้องกันดินแดนได้อาณัติของรัสเซียในทรานส์คอเคซัสจากการรุกรานของเปอร์เซีย จากที่เคยได้เปรียบในสงครามช่วงแรก เปอร์เซียเริ่มพ่ายแพ้ในหลายสมรภูมิ และสูญเสียดินแดนที่เคยครอบครองให้กับรัสเซีย จนนำมาสู่การสงบศึกด้วยสนธิสัญญาเติร์กเมนชาย (Treaty of Turkmenchay) ข้อตกลงดังกล่าวทำให้อาร์เซอร์ไบจานและอาร์เมเนียในทรานส์คอเคซัสตกเป็นของรัสเซียอย่างถาวร

เหตุการณ์ในเรื่องสั้น “ระบำแคน” เกิดขึ้นช่วงต้นศตวรรษที่ 19 ที่รัสเซียเริ่มรุกรานคอเคซัส รัสเซียทำสงครามขยายดินแดนชนะเปอร์เซียและได้ดินแดนทางตอนใต้ของคอเคซัสไว้ทั้งหมด ในบรรดาดินแดนทางใต้ของคอเคซัสที่รัสเซียครอบครอง มีดินแดนของชาวเลสซีสถานรวมอยู่ด้วย ผู้แต่งได้นำกลุ่มชนดังกล่าวมาเป็นตัวแทนความขัดแย้งของระหว่างเปอร์เซียกับรัสเซีย เดิมทีก่อนที่รัสเซียจะเข้ามา ชาวเลสซีสถานได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และการปกครองมาจากเปอร์เซีย อาหรับ และเติร์ก เมื่อรัสเซียขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง รัสเซียย่อมพยายามปลูกฝังความเป็นรัสเซียให้กับคนในอาณานิคม อันนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดที่ปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดในเรื่องสั้นเรื่องนี้

4. ความแตกต่างของเปอร์เซียและรัสเซีย

รัสเซียและเปอร์เซียต่างมีขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และ การปกครองที่แตกต่างกัน เปอร์เซียเป็นประเทศที่รับเอาวัฒนธรรมอิสลามเข้ามาปรับใช้ ส่วนรัสเซียรับเอาวัฒนธรรมคริสต์เข้ามาปรับใช้ และเพราะวัฒนธรรมที่หล่อหลอมสองชนชาตินี้ขึ้นมาแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นเมื่อสองอารยธรรมมาปะทะกัน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดสิ่งนี้ผ่านตัวละครโอมม์-ญะฮาน ตัวละครสาวฝ่ายเปอร์เซีย และ อัสนานอฟ ตัวละครชายฝ่ายรัสเซีย ทั้งสองตัวละครมีมุมมองและความคิดที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงแม้จะเป็นชนชาติเลสซีสถานเหมือนกัน

ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบความแตกต่างของโอมม์-ญะฮานและอัสนานอฟ ผู้เป็นเสมือนตัวแทนของวัฒนธรรมที่ขัดแย้งกันทั้งสองฝั่ง

4.1 โอมม์-ญะฮาน

โอมม์-ญะฮานเป็นตัวอย่างของวัฒนธรรมฝ่ายเปอร์เซีย เมื่ออายุได้ 4 ปี เธอสูญเสียครอบครัวและทุกสิ่งทุกอย่างไปในสงคราม แม้ว่าจะได้รับเลี้ยงดูในครอบครัวทหารยศสูงชาวรัสเซีย แต่ความเจ็บแค้นไม่เคยจางหายไปจากใจของโอมม์-ญะฮาน เธอก่อเรื่องร้ายกาจต่างต่งนานาจนถูกขับออกจากบ้าน จนในที่สุดก็ถูกขายตัวไปเรื่อย ๆ จนไปเข้าคณะระบอบาเจ็ดจรัส ถึงแม้จะผ่านเรื่องร้ายแรงมากมายเพียงใด โอมม์-ญะฮานก็ยังคงศรัทธาในศาสนาอิสลามไม่เสื่อมคลาย ด้วยความหวังว่าสักวันหนึ่ง เธอจะพบกับอัลฮานอฟและเขาจะช่วยให้เธอแก้แค้นรัสเซียได้สำเร็จ

ตัวอย่างต้นฉบับ

C'est un digne homme, je le répète. Il n'a que soixante-dix-ans ; on le trouve Musulman sévère ; il ne boit ni vin ni eau-de-vie, cela plaira à Omm-Djéhâne qui déteste si fort ce qui est bon ; il a une horreur encore plus prononcée pour les Européens, ce qui lui conviendra également, à elle, dont le sentiment n'est pas bien caché là-dessus [...]

(หน้า 82 - 83)

บทแปล

ท่านเป็นสุภาพบุรุษนะ ท่านอายุแค่เจ็ดสิบปี ผู้คนต่างก็เห็นว่าท่านเป็นอิสลามที่เคร่งครัด ไม่ดื่มทั้งสุราและเหล้าองุ่น โอมม์-ญะฮานผู้ชิงชังของดี ๆ น่าจะชอบ ยิ่งไปกว่านั้น ท่านยังรังเกียจชาวยุโรปอย่างออกหน้าออกตาซึ่งทำให้ท่านสมกับหล่อนผู้ไม่เคยปิดบังความรู้สึกเยี่ยงเดียวกัน [...]

ข้อความนี้คัดมาจากคำพูดของกรีกอรี ชาวรัสเซียซึ่งรู้จักคุ้นเคยโอมม์-ญะฮานอย่างดี หญิงสาวกำลังจะถูกขายไปเป็นภรรยาของนายพันชาวตุรกี คุณสมบัติที่แสดงออกมาอย่างเด่นชัดคือเธอไม่ดื่มเหล้าไม่สูบบุหรี่ จึงน่าจะเหมาะกับคนที่ขายให้ นอกจากนี้เธอยังขอพรจากพระเจ้าอยู่เบื้องนิตยอันเป็นหนึ่งในคุณสมบัติของศาสนิกชนผู้เคร่งครัด

ตัวอย่างต้นฉบับ

Elle montrait son chapelet qu'elle serrait des deux mains ; elle balbutia entre ses dents un bout de prière et se leva. Les Splendeurs de la Beauté ne trouva absolument rien à répliquer à un argument aussi fort que celui d'une décision de l'Istikhareh [...]

(หน้า 89)

บทแปล

หล่อนเออสาวยประคำที่กำไว้ในมือทั้งสองข้างให้แม่บุญธรรมดู หล่อนขมุขมิบบท สวดท่อนหนึ่งแล้วลุกขึ้น เจ้าของคณะระบำเจิดจรัสสุดปัญญาจะหาคำพูดที่มีน้ำหนักพอจะโต้แย้งกับการอ้างผลลัพธ์ที่ได้จากการทำอิสติคออเราะห์ของโอมม์-ญะฮาน [...]

สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดจากคำพรรณนาถึงโอมม์-ญะฮานก็คือหญิงสาวมีศรัทธาแน่วแนในศาสนา ถึงขนาดจะลงมือกระทำการสิ่งใด ยังต้องอาศัยคำเสี่ยงทายจากพระคัมภีร์ (อิสติคออเราะห์) มาชี้ทาง อีกทั้งยังดำรงตนเยี่ยงศาสนิกชนที่ดี ด้วยการประพฤติตนตามคำสอนในศาสนา (ในกรณีนี้ คือการไม่แตะต้องเครื่องทองของเมาทั้งหลาย)

4.2 อัสซานอฟ

อัสซานอฟใช้ชีวิตวัยเด็กในหมู่บ้านเดียวกับโอมม์-ญะฮาน ขณะเกิดสงครามที่ทำให้บ้านแตกสาแหรกขาดนั้น เขาอายุ 12 ปี ในขณะที่โอมม์-ญะฮานมีอายุเพียง 4 ปี อัสซานอฟรอดพ้นจากภัยสงคราม แล้วพวกเขาก็ส่งเขาไปเรียนที่โรงเรียนนายร้อยในเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เขาจึงเติบโตมาในสังคมรัสเซีย ถึงจะนับถืออิสลามเหมือนกันกับโอมม์-ญะฮานแต่ก็หย่อนยาน

ตัวอย่างต้นฉบับ

Le dîner terminé, les Français, le Hongrois gagnèrent leur chambre, Moreno de même ; et Assanoff se mit à jouer à la préférence avec deux des autres hôtes et madame Marron (aîné) tandis que l'Ennemi de l'Esprit les considérait d'un œil de plus en plus troublé en buvant de l'eau-de-vie. Ces plaisirs variés durèrent jusqu'au moment où les joueurs furent comme mis en sursaut par un bruit sourd, qui retentit à côté d'eux. C'était Grégoire Ivanitch qui s'écroulait sur sa base. Assanoff avait perdu son argent. Deux heures du matin venaient de sonner. Chacun alla se coucher, et le Grand-Hôtel de Colchide, tenu par M. Marron (aîné), entra dans le repos.

Il était à peine cinq heures, quand un domestique de l'hôtel vint frapper à la porte de la chambre à coucher de Moreno pour l'avertir que le moment du départ était proche. Quelques instants après, Assanoff parut dans le corridor. Sa capote d'uniforme était jetée sur ses épaules plus que négligemment ; sa chemise de soie rouge, fort chiffonnée, tenait mal à son cou, et sa casquette blanche était comme plaquée sur son épaisse chevelure bouclée, où aucun soin de toilette n'avait mis de l'ordre. Quant à la figure, elle était ravagée, pâle, tirée, les yeux

étaient rougis ; et l'ingénieur aborda Don Juan avec un baillement effroyable, en se tirant les bras de toute leur longueur.

— Hé bien ! cher ami, s'écria-t-il, il faut donc s'en aller ? Est-ce que vous aimez à vous lever si matin quand vous n'êtes pas de service, et même quand vous en êtes ? Holà ! Georges ! double brute ! Apporte-nous une bouteille de Champagne pour nous mettre en train, ou le diable si je ne le casse pas les os !

— Non ! pas de Champagne ! dit Moreno, allons-nous-en ! Vous oubliez qu'on nous a remontré hier combien il était important de nous mettre en mouvement de bonne heure, avec la longue route que nous avons à faire. [...]

(หน้า 67-68)

บทแปล

หลังอาหารเย็นนี้จบลง แยกชาวฝรั่งเศส แยกชาวอังการี กลับขึ้นไปยังห้องนอนของพวกเขา โม่เรโนก็เช่นกัน อัสนาอฟเริ่มตั้งวงเล่นไฟเพรเพรียงซึกกับคุณนายมารง(ผู้พี่)และแยกคนอื่นอีกสองคน ศัตรูแห่งพระจิตก็นั่งดื่มเหล้ามองพวกเขาเล่นไฟด้วยตาพราปรือองทุกขณะ ความรื่นเริงทั้งหลายทั้งมวลดำเนินไปจนกระทั่งบรรดาขาไฟทั้งหลายสะดุ้งตกใจด้วยเสียงดังดับที่ได้ยินจากข้างตัวพวกเขา กรีกอริ อีวานิชนั้นเองที่ร่วงลงไปนอนกองอยู่บนพื้น อัสนาอฟเป็นฝ่ายเสียเงินพนัน นาฬิกาตีบอกเวลาตีสอง ทุกคนต่างแยกย้ายกันไปเข้านอน แล้วโรงแรม กร็อง-โตแตล เดอ กอลกิด ที่มีนายมารง(ผู้พี่)เป็นผู้ดูแลถึงเวลาหยุดพัก

ไม่ถึงตีห้าตี เด็กรับใช้ของโรงแรมก็มาเคาะประตูห้องนอนของโม่เรโนเพื่อแจ้งให้เขารู้ว่าใกล้เวลาออกเดินทางแล้ว ไม่กี่นาทีต่อมา อัสนาอฟก็ปรากฏตัวขึ้นตรงทางเดินหน้าห้องพัก ชุดคลุมเครื่องแบบพาดอยู่บนไหล่ลวก ๆ เสื้อเชิ้ตผ้าไหมสีแดงยับยู่ยี่ คอเสื้อยังโยเยอยู่ และหมวกทรงหม้อตาลสีขาวดูราวกับแปะไว้บนผมหยิกหนาไร้การดูแลให้เข้าทรง ใบหน้าของเขาขยับน ซีดเซียว มีนตึง และตาแดงก่ำ จากนั้นทหารช่างหนุ่มก็เดินหาวหวอดอย่างน่าเกลียดเข้าไปหาโม่เรโนพลาถยัดแขนออกจนสุดไล่ความเกียจคร้าน

อัสนาอฟร้องขึ้น “เออละ สหาย ต้องไปกันแล้วใช้ไหม คุณนี่ชอบตื่นเช้า ๆ ทั้งตอนเช้างานแล้วก็ไม่ได้ทำงานเลยหรือ โอลา ไอ้ทีมจอร์จเอ๋ย ให้ตายเถอะถ้าแกไม่ยอมยกโดนข้าหักกระดูกแล้วละก็ ไปเอาแฮมเปอมาให้เราอุ่นเครื่องสักขวดนึ่งสิวะ ”

โมเรโนเอ่ยตอบ “ไม่ ไม่เอาแซมเปญแล้ว ไปกันเถอะ ลืมเรื่องสำคัญที่เขาบอกไป ตั้งแต่เมื่อวานว่าให้ไปกันตั้งแต่เช้าตรู่นี้ได้ยังไงกัน เรายังต้องไปกันอีกไกล” [...]

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าอัสซานอฟทำทุกอย่างที่แตกต่างไปจากสิ่งที่โอมม์-ญะฮานทำ เขาดื่มเหล้า เล่นการพนัน เสพทุกสิ่งที่เป็นอบายมุขในศาสนาอิสลาม จะนำมาซึ่งความขัดแย้งซึ่งผู้แต่งจงใจให้ตัวละครยอมรับสิ่งเหล่านี้ เพื่อเป็นตัวแทนของชาวเลสเบี้ยนที่หันไปยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกจากรัสเซียโดยไม่ตระหนักถึงหัวใจ

5. ความขัดแย้งทางความคิด

ทั้งโอมม์-ญะฮานและอัสซานอฟต่างก็เป็นเด็กกำพร้าพ่อแม่จากสงครามขยายดินแดนของพวกรัสเซีย แต่เพราะทั้งคู่โตมาในสภาพสังคมที่ต่างกัน ในขณะที่โอมม์-ญะฮานมีความทรงจำ วิธีการดำเนินชีวิตและ วิธีคิดอย่างฝ่ายเปอร์เซีย ตามที่หล่อนได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่อต้องโตขึ้นในสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างไปจากเดิมและไม่มีคนคอยชี้แนะ หล่อนจึงถือทิฐิและไม่ยอมลงให้กับใครที่มีความนึกคิดและวิถีชีวิตที่ต่างออกไป ส่วนอัสซานอฟไปเติบโตในสังคมใหม่ ความคิดความอ่านของเขาจึงค่อนข้างเหมือนคนรัสเซีย สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความขัดแย้งซึ่งผู้แต่งจงใจให้ตัวละครทั้งสองเป็นตัวแทนความขัดแย้งของคู่พิพาทในภูมิภาคคอเคซัส

ตัวอย่างต้นฉบับ

— Tu ne rêves donc jamais la nuit ? Tu te couches, et le sommeil te prend, et tu restes là, n'est-ce pas, comme une masse de chair inerte, abandonné par tes pensées jusqu'au matin, jusqu'au milieu du jour, si l'on veut. Au fond, tu fais bien ! Ta vie entière n'est qu'une mort ! Tu ne te rappelles rien ? rien du tout ? Ton oncle, mon père à moi, mon père, sais-tu cela ? Non ! tu ne le sais pas ! Je vais te le dire : mon père, Élam-Bey, enfin, pendu à l'arbre de gauche en montant le sentier ; ton père à toi, mon oncle, cloué d'un coup de baïonnette sur la porte de sa maison. Tu ne te rappelles pas ? Tu n'avais que douze ans ; mais moi j'en avais quatre et je n'ai rien oublié ! Non, rien ! rien, te dis-je, pas la moindre, pas la plus minime circonstance ! Ton oncle, quand je suis passée devant, portée par un soldat, ton oncle pendait à son arbre, comme ce vêtement là, contre la muraille, pend à ce clou qui est derrière toi !

Assanoff eut un frisson glacial dans les os ; il lui sembla sentir les pieds ballants de son père et de son oncle sur ses épaules, mais il ne dit pas un mot.

— Alors, poursuivit Omm-Djéhâne, on te prit avec quelques garçons échappés par hasard à l’incendie et au massacre. On t’envoya à l’École des cadets à Pétersbourg et on t’éleva, comme disent les Francs ! On t’enleva ta mémoire, on t’enleva ton cœur, on te prit ta religion, sans même se soucier de t’en donner une autre ; mais on t’apprit à bien boire, et je te retrouve les traits déjà flétris par la débauche, les joues marbrées de bleu, un homme ? Non ! Une guenille ! Tu le sais toi-même. [...]

(หน้า103)

บทแปล

“เธอไม่เคยฝันถึงสักคืนเลยหรือ เธอเข้านอนแล้วก็ง่วงหลับไป แล้วเธอก็หลับอยู่ อย่างนั้นหรือ เหมือนก้อนเนื้อไม้ไผ่ดิ่งที่สติดัมพ์ขลุ่ยจะปลิวไปจากตัวถึงเข้าหรือจนถึงเที่ยงวันก็ยัง ได้ ลึก ๆ แล้ว เธอทำอย่างนั้นะดีแล้ว ทั้งชีวิตของเธอไม่ต่างอะไรกับคนตาย เธอจำอะไรไม่ได้สักอย่าง เลยหรือ จำไม่ได้ทั้งหมดเลยหรืออย่างไร อาของเธอก็พ่อของฉันอย่างไรเล่า พ่อของฉันเอง เธอรู้ ไหม ไม่ เธอคงไม่รู้หรอก บอกให้ก็ได้ อะลัม-เบย์ พ่อของฉัน สุดท้ายโดนแขวนคอกับต้นไม้ทางซ้าย มือก่อนจะถึงบ้าน พ่อของเธอก็ลูกของฉัน เขาโดนดาบปลายปืนเสียบติดอยู่กับประตูบ้านเธอ จำ ไม่ได้เลยจริง ๆ หรือ เธออายุตั้งสิบสองปีแต่ฉันแค่สี่ขวบ แล้วฉันไม่ลืมอะไรเลย ฉันกล้าบอกนายได้เลย ว่าฉันไม่เคยลืม ไม่ลืมแม้แต่รายละเอียดปลีกย่อยเล็กน้อยที่สุด ตอนทหารอุ้มฉันผ่านหน้าศพอาของเธอ ไป เขาห้อยต้องแต่งอยู่กับต้นไม้อย่างกับชุดตัวนั้นที่แขวนอยู่บนตะปูข้างฝาหลังเธอนั้นอย่างไรละ”

อัสซานอฟสันสะท้านเยือกเข้าไปในกระดูก เขานึกถึงภาพเท้าของพ่อและของอา ห้อยระยอยู่เหนือไหล่ แต่เขาก็ไม่ปริปากออกมาสักคำ

โอมม์-ญะฮานเล่าต่อ “แล้วเขาก็เอาตัวเธอไปพร้อมกับเด็กอีกสองสามคนที่บังเอิญหนีรอดออกมาจากเปลวเพลิงและการสังหารหมู่ได้ เขาส่งเธอไปโรงเรียนนายร้อยที่เซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก แล้วเขาก็ขุนเธออย่างที่พวกป่าเถื่อนมันเรียก พวกเขาลบความทรงจำของเธอ ล้างหัวใจของเธอ พราก ศาสนาของเธอไปโดยไม่ใส่ใจแม้แต่จะมอบศาสนาใหม่ให้กับเธอ แต่กลับสอนให้เธอตีเมงก่ พอดฉันมา เจอเธออีกที รูปลักษณ์ของเธอก็ร่วงโรยลงด้วยความสำมะเลเทเมา หน้าหมองคล้ำเพราะความเมานี้แหละหรือลูกผู้ชาย ไม่ใช่เลย ก็แค่กากเดนอย่างไรละ เธอรู้ตัวอยู่บ้างไหม” [...]

จากตัวอย่างโอมม์-ญะฮานพยายามพูดเตือนความจำถึงสิ่งที่เขาเป็น เพราะเธอยึดติดอยู่กับอดีตและความแค้น เธอรับไม่ได้ที่ญาติของเธอไม่เหมือนเดิม นั่นก็คือเขาไม่เหมือนคนเลสซีสถานอีกต่อไปแล้ว จากตรงนี้สื่อให้เห็นว่าผู้แต่งพยายามบอกว่า โอมม์-ญะฮานเป็นตัวแทนของฝั่งเปอร์เซีย ขณะที่อัสซานอฟได้เปลี่ยนฝั่งไปเป็นฝั่งรัสเซียเรียบร้อยแล้ว แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งของคนใต้ปกครองที่จำต้องเลือกอยู่ข้างใดข้างหนึ่ง

แม้ว่าอัสซานอฟจะจดจำเหตุการณ์ในอดีตขึ้นมาได้แต่การยอมรับความจริง และยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ก็ทำให้เขามีความคิดเห็นที่ต่างออกไปจากญาติสาว

ตัวอย่างต้นฉบับ

Assanoff, humilié, maté par cette fille et par les images, surtout, par les images trop exactes, trop crues, trop vraies qu'elle évoquait devant lui, Assanoff essaya de se défendre.

— J' ai pourtant appris quelque chose, murmura-t-il. Je sais mon métier de soldat, et on ne m'a jamais accusé de manquer de courage. Je ne fais pas honte à ma famille, j'ai de l'honneur !

— De l' honneur ? Toi ! s' écria Omm-Djéhâne avec le dernier emportement ; va raconter ces billevesées aux gens de ta sorte ! mais ne pense pas m'imposer avec ces grands mots. N'ai-je pas été nourrie aussi parmi les Russes ? L' honneur ! C' est de vouloir être cru quand on ment, de vouloir passer pour honnête quand on n'est qu'un coquin, et de vouloir être tenu pour loyal quand on vole au jeu. Si l' on rencontre un autre drôle de son espèce, tous deux, gens d'honneur, on se bat et on est tué justement le jour où, par hasard, on n'avait pas tort. Voilà ce que c'est que l'honneur ; et si tu en as vraiment, fils de ma tante, tu peux te considérer comme un Européen parfait, méchant, perfide, larron, assassin, sans foi, sans loi, sans Dieu, un pourceau ivre de toutes les ivresses imaginables et roulé dans tous les borbiers du vice !

La virulence de cette sortie parut à Assanoff dépasser la mesure, ce qui lui rendit quelque chose de la possession de lui-même :

— Qui veut trop prouver ne prouve rien, dit-il froidement ; ne disputons pas là-dessus à tort ou à raison, mais, dans tous les cas, sans qu'on m'ait demandé avis, on a fait de moi un homme civilisé ; je le suis devenu. Il faut que je le reste. Tu ne me prouveras pas que je fasse aucun mal, en vivant à la façon de mes camarades. D'ailleurs, pour ne te rien cacher, je m'ennuie ; je ne sais pas pourquoi, rien ne me manque, tout me manque. Si une balle veut de moi, je l' épouse. Si l'eau-de-vie m'emporte, grand bien lui fasse ! C'est tout ce que je désire... Tiens ! Omm-Djéhâne, je suis content de te voir. Pourquoi n' es-tu pas restée chez la générale ? Cela valait mieux que cette maison. [...]

(หน้า104-105)

บทแปล

อัสซานอฟอธิบายที่หญิงคนนี้ต้อนรับเขาจนมุม และจําแนกต่อภาพหลาย ๆ เหตุการณ์ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตรงตามจริงเหลือเกิน ดิบเถื่อนเหลือเกิน และสมจริงเหลือเกิน ซึ่งหล่อ่นพรรณนาใส่หน้าเขา ชายหนุ่มพยายามพูดแก้ต่างให้ตัวเอง

เขาพิมพ์ “อย่างไรเสีย ฉันก็ได้เรียนรู้อะไรบ้าง ฉันรู้จักหน้าที่ของทหาร และก็ไม่มีใครกล่าวว่าฉันซื่อสัตย์ ฉันไม่ได้ทำให้ครอบครัวต้องอับอาย ฉันก็มีเกียรติยศของฉัน”

โอมม์-ญะฮานระเบิดออกมาอย่างสุดกลั่นแล้วตะโกนออกมาว่า “เกียรติยศหรือเซอะ เก็บเรื่องไร้สาระพวกนั้นไว้พูดกับคนพรรณเดียวกับเธอเถอะ แต่อย่าคิดจะเอาคำฟุ้ง ๆ มาพ่นใส่ฉันล่ะ ก็ฉันไม่ได้เติบโตมาท่ามกลางคนรัสเซียเหมือนเธอหรืออย่างไร นี่หรือเกียรติยศ ก็แค่อยากให้คุณเชื่อเวลาโกหก อยากให้คุณเห็นว่าสัจย์ข้อเท็จจริงที่ตัวเองก็แค่คนเจ้าเล่ห์เพทุบาย อยากให้คุณคิดว่าเป็นคนตรงไปตรงมาทั้งที่ตัวเองก็โกงเวลาเล่นพนัน ถ้าเธอเจอคนผู้ทรงเกียรติพรรณเดียวกับเธอ เธอทั้งสองคนก็จะประมือกันและก็จะบังเอิญโดนฆ่าเอาในวันที่เธอก็ไม่ได้ทำอะไรผิด นี่ยังไรล่ะ เกียรติยศแล้วถ้าเธอมีเกียรติอย่างแท้จริง ๆ บุตรของบ้านฉัน เธอจะคิดว่าตัวเองเป็นชาวยุโรปผู้สมบูรณ์แบบโหดร้าย ปลิ้นปล้อน ซื่อโมย ฆาตกร ไร้ศีลธรรม ไร้กฎเกณฑ์ ละทิ้งพระเจ้า เป็นไอ้คนขาดสติเม้าพ่ายไปกับสิ่งมีนเมาทุกอย่างเท่าที่หามาได้และเกลือกกลั้วอยู่ในปลักแห่งความโหดชั่วก็ได้นะ

ถ้อยจํานรรจอันแสนสั้นเหล่านี้ออกจะเกินทนสำหรับอัสซานอฟจนเหมือนจะเรียกสติเขาให้คืนมา

เขาเอ่ยเสียงเย็นชา “พูดมากไปก็ไม่ได้อะไรขึ้นมา เราอย่ามาทะเลาะกันผิด ๆ ถูก ๆ อย่างนี้เลย แต่อย่างไรก็ตาม พวกนั้นก็เลี้ยงฉันมาเป็นอารยชนโดยไม่ถามความเห็นฉันสักคำ แล้วฉันก็เป็นอย่างนั้น ฉันก็ต้องเป็นอารยชนให้ได้ตลอด เธอกล่อมให้ฉันเชื่อว่าฉันทำผิดด้วยการใช้ชีวิตแบบเดียวกับเพื่อนของฉันไม่ได้หรอก แล้วจะบอกอะไรให้ฉัน ฉันเบื่อ ไม่รู้เหมือนกันว่าทำไม แต่ฉันกลับอยากได้ไปเสียทุกอย่าง ถ้าลูกป็นอยากจะพุ่งเข้ามาหาฉัน ฉันจะอ้าแขนรับ ถ้าเธออยากจะทำชีวิตฉันก็เอาไปเลยเร็ว ๆ ฉันต้องการแค่ฉันล่ะ โอมม์-ญะฮาน ฉันดีใจที่ได้พบเธอ ทำไมเธอไม่ไปอยู่ที่บ้านของนายพลต่อล่ะ น่าจะดีกว่าที่นี่ [...]

จากตัวอย่างจะเห็นได้ชัดว่าตัวละครทั้งสองต่างก็มีแนวคิดที่มาจากวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน เมื่อทั้งสองปะทะคารมกันต่างฝ่ายต่างก็พยายามจะยึดยึดชุดความคิดของตัวเองใส่กัน อันนำมาซึ่งความขัดแย้ง

6. สรุป

ความขัดแย้งทางความคิดเป็นปัญหาที่มีมาตั้งแต่โบราณกาล เป็นปัญหาระดับสากลที่พบเห็นอยู่เสมอ ความขัดแย้งทางความคิดคือสถานการณ์ที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน อันอาจเกิดจากการรับรู้เป้าหมายที่แตกต่างกันหรือมีความเข้าใจ มีวัตถุประสงค์ไม่ตรงกัน สถานการณ์เหล่านี้ก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างคนทั้งสองฝ่าย และนำไปสู่ความรุนแรงและเหตุการณ์น่าสลด ซึ่งปรากฏอยู่บ่อยครั้งในหน้าประวัติศาสตร์โลก ถ้าหากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถเข้าใจกันและกัน หรือประนีประนอมกันได้ ในเรื่องสั้นเรื่อง “ระบำแค้น” (“La Danseuse de Shamakha”) ของโกปีโน ผู้แตงนำเสนอความขัดแย้งระหว่างเปอร์เซียและรัสเซียที่มีมาอย่างยาวนาน ผ่านตัวละครอัชซานอฟ และ โอมม์-ญะฮาน แสดงให้เราเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้ตัวละครมีความเห็นไม่ตรงกันคือปัจจัยภายนอก กระแสวัฒนธรรมและค่านิยมที่ตัวละครทั้งสองมีไม่เหมือนกัน แม้เรื่องราวดังกล่าวจะเป็นเรื่องราวที่สมมุติขึ้น แต่ก็อิงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ผู้ประพันธ์พยายามแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งคือส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ที่ยากจะหลีกเลี่ยง และสะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์ใดก็ล้วนมีความขัดแย้งด้วยกันทั้งสิ้น และเป็นปัญหาที่ถึงแม้จะผ่านมานานนับศตวรรษ ก็แทบจะไม่ต่างไปจากเดิม และพร้อมเกิดขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา แต่ก็เชื่อว่าไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะจากเหตุการณ์ความขัดแย้งหลายครั้งในหน้าประวัติศาสตร์ สุดท้ายเรามักเห็นว่าความขัดแย้งมักเกิดขึ้นก่อนที่จะสันติจะตามมาในภายหลัง

เอกสารอ้างอิง

- รัฐพล เย็นใจมา. ความขัดแย้งในสังคม : ทฤษฎีและแนวทางแก้ไข. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 2561.
- Arthur de Gobineau. (2012). *Nouvelles asiatiques*. Paris: Gallimard.
- Paul Crego. (2019, March). *Encyclopedia*. Retrieved from <https://www.encyclopedia.com/places/africa/tunisia-political-geography/lezgians>
- Jeffrey Hays. (2019, March) *FACTS AND DETAILS*. Retrieved from http://factsanddetails.com/russia/Minorities/sub9_3d/entry-5111.html
- Timothy C. Dowling. *Russia at War From the Mongol Conquest to Afghanistan, Chechnya, and Beyond*. 2 December 2014: ABC-CLIO
- Dr.Kaveh Farrokh. *IRAN at WAR 1500-1988*.2011.Osprey Publishing
- (2019, March). *The Lezgin people (Lezgian/Lezghi.)* Retrieved from <http://www.azerb.com/az-lezgin.html?i=2>
- Shoshana Keller. (2019, March) *HISTORIES OF CENTRAL ASIA*. Retrieved from <https://academics.hamilton.edu/central-asian-history>

รัสเซีย-อังกฤษแข่งขันกัน. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2562 จากเว็บไซต์

<http://www.tiewrussia.com/catalog.php?idp=528>

การขยายดินแดนไปทางตะวันออกของรัสเซีย. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2562 จากเว็บไซต์

<http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/hist/120.htm>

จรัญ มะลูลีม. มรดกของอาณานิคม ในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2562

จากเว็บไซต์ https://www.matichonweekly.com/column/article_1964